

Дмитро Крамаренко,
вчитель вищої категорії
Бердянської багатопрофільної гімназії
№2

ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

В Україні сучасний стан вищої освіти зумовлений численними процесами становлення ринкових відносин, глобалізації соціально-економічних процесів у світі, переходом суспільства до інформаційної стадії, створенням єдиного освітнього простору тощо. Окреслені процеси супроводжуються зростанням ролі творчої особистості в суспільній праці, стрімким розвитком технології і науки, а також виникненням загрози світових катастроф, світових конфліктів. Так, перехід від індустріального до науково-інформаційного суспільства вимагає від особистості високого рівня розвитку духовності, відповідальності, самодостатності та вміння працювати по-сучасному, проявляти толерантність, креативність мислення, що зумовлює пріоритетність освіти в суспільстві.

Зазначимо, що глобалізація в розвитку світової спільноти пов'язана як із зближенням країн і народів, формуванням єдиного інформаційного простору, економічного поля, так і з загостренням конкуренції між державами, що охоплює всі сфери суспільної діяльності, як виробничої, так і інтелектуальної. Ці процеси вимагають наявності в громадян уміння ефективно працювати та володіти новітніми технологіями у цілому, та освітніми взагалі. Система освіти та науки стає одним з найважливіших факторів подолання глобальної кризи сучасної цивілізації, що має забезпечити підвищення рівня духовного та інтелектуального виховання населення, підготувати його до життя в нових соціально-економічних умовах. На думку вчених (К. Корсака, В. Сидоренко, В. Стешенко та ін.) така система освіти має сприяти:

- формуванню нового глобального типу свідомості, зміст якої полягає в усвідомленні нерозривної єдності з природою та відповідальності за майбутнє планети;
- формуванню науково обґрунтованих уявлень про основні закономірності розвитку природи й суспільства, роль інформатики та інформаційних процесів у прояві цих закономірностей;
- вивченню та врахуванню закономірностей формування постіндустріального інформаційного суспільства, його нових можливостей;
- формуванню науково-обґрунтованих уявлень про тенденції та перспективи подальшого технологічного розвитку світового суспільства;

– формуванню інформаційної культури, заснованої не лише на знанні закономірностей інформаційних процесів у суспільстві, а й на розумінні відповідальності за безпеку інших членів суспільства;

– вивченню наукової методології та практичних способів застосування методів системного аналізу, синергетичного та інформаційного підходів для вивчення і розв'язання найважливіших соціальних, економічних, політичних і науково-технічних проблем та формування на цій основі творчого мислення.

У зв'язку з цим виникає проблема інтеграції національної освіти у світову, а особливо в європейську. Україна була і є активним учасником трансєвропейської програми співробітництва в галузі вищої освіти. На фоні політичного зближення Сходу і Заходу в Європі в рамках програми Болонського процесу активно налагоджуються контакти між вищими навчальними закладами України та ЄС, здійснюється співпраця у сферах культури, прав людини, науки, освіти тощо. З урахуванням цих процесів у Концепції педагогічної освіти визначено основні напрямки розвитку вищої педагогічної освіти України.

У наукових доробках учених конкретизовані головні завдання такої роботи. Згідно з ними педагогічною спільнотою [1] визначені такі науково-організаційні проблеми щодо модернізації професійної підготовки педагогів:

– забезпечення наступності в освіті різних рівнів;
– обґрунтування психолого-педагогічних методик профорієнтації майбутніх педагогів;

– незадовільний стан викладання психолого-педагогічних дисциплін;

– низька мотивація набуття професії вчителя та роботи за фахом (дослідження показали, що 55,8% студентів обрали педагогічні навчальні заклади відповідно до своєї мрії про роботу вчителем, а 53,5% збираються працювати за фахом);

– низький пізнавальний інтерес студентської молоді до навчального процесу (в дослідженнях учених показано, а в наших підтверджено, що 73,3% студентів не виявляють інтересу до навчання у вищому педагогічному навчальному закладі);

– брак досвіду науково-дослідної роботи в галузі методичного забезпечення підготовки фахівців на кожному з етапів (зокрема, не вдалося усунути дублювання в підготовці бакалавра, спеціаліста та магістра).

– відставання наукового супроводу всіх новацій, брак системних аналітичних досліджень у плані модернізації освіти вчителя, особливо вчителя трудового навчання;

– державні стандарти вищої педагогічної освіти не передбачають підготовку вчителя як майбутнього керівника (завуча, організатора

позакласної роботи, директора школи, працівника відділу освіти), а також управлінську практику в органах освіти тощо.

Поняття «модернізація» в довідковій літературі трактується як удосконалення, покращання, оновлення об'єкта, приведення його у відповідність до нових вимог часу та норм, умов і показників якості [2, с. 32]. Відповідно до цього модернізацію професійної підготовки вчителя слід розуміти як удосконалення, покращання, оновлення змісту й процесу навчання та приведення його у відповідність до нових вимог і норм сучасного суспільства, умов організації навчального процесу, установлених вимог якості до його результатів і рівня.

Загальні тенденції модернізації змісту вищої освіти пов'язані з головними її принципами, якими є: фундаменталізація, стандартизація, гуманізація та гуманітаризація. Фундаменталізація передбачає формування знань не «навздогін», що в умовах сучасного інформаційного вибуху є досить проблемним, а ґрунтовних знань «наперед», тобто формування фундаментальної наукової картини світу, яка має забезпечити високу професіоналізацію та компетентність фахівців [5]. Виховання цих фахівців повинно розпочинатися ще зі школи, вони мають навчитися самостійно освоювати та створювати новітні комп'ютерні, біологічні, технічні та інші технології.

Гуманізація і гуманітаризація передбачає, по-перше, виховання в майбутніх фахівців нового технологічного мислення, яке базується на гармонії людських, природних і техніко-технологічних пріоритетів, заснованих на толерантності та екологічній безпеці, а, по-друге, упровадження нових і новітніх педагогічних технологій, насамперед, інформаційних, дистанційних, віртуальних тощо, які мають забезпечити ефективну загальнокультурну та професійну підготовку фахівців [4].

До цих тенденцій слід додати ще дві, що зумовлені Болонською угодою. Одна з них пов'язана з упровадженням двоциклової професійної підготовки вчителя, яка зумовлює:

- підвищення статусу працівників освіти відповідно до здобутого ними рівня або ступеня готовності до виконання складних специфічних функцій;

- виявлення того людського потенціалу, який забезпечує ефективність праці вихователя, учителя, викладача, дослідника педагогічних проблем;

- підвищення конкурентноздатності та мобільності вчителя (педагога) на ринку праці в контексті внутрішніх (утвердження ринкових демократичних відносин) і зовнішніх (глобалізація та становлення інформаційного суспільства) суспільних змін, що відбуваються в Україні та світі;

- підготовку вчителя до виконання нових функцій, переходу від нормативно-навчальної до діагностичної, соціальної, корекційної методики, адже вчитель починає працювати у варіативному просторі – у

різномісних навчальних закладах, з різнотипними навчальними програмами, підручниками.

Друга тенденція пов'язана із забезпеченням гарантії якості освіти. Так, Болонська угода для створення національної системи гарантії якості передбачає такі заходи:

- визначення міри відповідальності навчальних закладів;
- оцінювання програм навчальних закладів (внутрішній контроль, зовнішня перевірка, участь студентів у наукових проектах, публікація результатів);
- систему акредитації та сертифікації;
- міжнародну участь, співробітництво та створення союзів, які займаються перевіркою якості тощо.

Згідно з принципами автономії навчальних закладів відповідальність за якість вищої освіти передусім лежить на кожному окремому навчальному закладі. Отже, стає можливою перевірка якості системи навчання в національних рамках. Засобом такої гарантії вбачається система академічних кредитів, аналогічна до ECTS (Європейської кредитно-трансферної системи). Ця система розглядається також як засіб підвищення мобільності студентів у разі переходу з однієї навчальної програми на іншу, включаючи програми післядипломної освіти [3]. ECTS має стати багатоцільовим інструментом визнання і мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Важливим моментом уведення акумуляційної кредитної системи є можливість урахування всіх досягнень студента, а не лише його навчального навантаження. Наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах і т. ін. При цьому навчальне навантаження має становити 50, чи більше, відсотків самостійної роботи студента [1].

Слід зазначити, що Європейська інтеграція передбачає також відображення в змісті освіти національного аспекту змісту та виховання в студентів національної самосвідомості. Відповідно це завдання поставлено і в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. Для загальноосвітньої школи воно знайшло певне вирішення – почала відроджуватися українська школа, виникла мережа національних шкіл.

Список використаних джерел

1. Пріоритети вищої освіти України в умовах глобалізації процесів соціально-економічного розвитку : матеріали до першої лекції нового 2003/2004 навчального року у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації / Освіта України. – 28 серпня 2003 р. – С. 8.

2. Молодиченко В. В. Модернізація цінностей в українському суспільстві засобами освіти: (філософський аналіз): [монографія] / В. В. Молодиченко. – К. : Знання України, 2010. – 383 с.

3. Стешенко В.В. Нові аспекти в діяльності вчителя праці / В.В. Стешенко // Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод. збірник. – Слов'янськ : СДПУ, 2008. – Вип. 12. – С. 16-23.

4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – [2-ге вид., доповн.]. – К. : Академвидав, 2010. – 454 с.

5. Шахов В. І. Теоретико-методологічні основи базової педагогічної освіти майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В. І. Шахов. – Тернопіль, 2008. – 43 с.